

qüestió no està documentat en germànic però és un derivat format damunt aquest substantiu, per un procediment de derivació corrent en germànic i amb el sufix ben productiu *-f-*: indubtablement aqueix verb pertanyé, doncs, al francic, com ho comprova l'extensió, sentit i antigor del mot gallo-romànic; i de la idea de 'establir el clos o palenc cavalleresc' es passava ben simplement a la de 'justar-hi'; Diez, *Wb.*, 36; *REW* 1098; *FEW* I, 357; Gamillscheg *Rom. Germ.* I, 190.

Que el nostre mot era la forma catalana corresponent, aviat es va veure, per més que no se'n vagin adonar M-Lübke ni Wartburg. Ja Diez ho sospità llegint el text de Desclot; si bé, no fiant-se de la forma amb *-n-*, es limitava a preguntar si allò no era una errada a esmenar en **bordar*. Però coneixent ja algunes de les variants, Mussafia en una bona nota al passatge citat dels *Set Savis*, i Spitzer (*LexikK*, l. c.) ja no vacil·laven a acceptar-ho.⁸ Faltava explicar la *-n-*, car sembla que Spitzer i Mussafia pensaven en un procés fonètic, cosa que no era admissible.

Fou En Moll que llevà aquesta última dificultat indicant (ja el 1928, *AORB* I, 208; igual en *AlcM*) que devia haver-hi hagut una contaminació de **BIHURDAN* per *TORNARE* en el sentit de 'girar', 'tornejar', i jo no vaig vacillar a acceptar aquesta idea ja en el *DCEC* (article *BORNEAR* II i cf. allí *BOHORDAR*).

Observem que ja a França els tipus *beorder* i *tornoier* coexistien com a sinònims; i això continua entre nosaltres, de manera que la nostra *Questa del Sant Graal* (S. XIV) tradueix el *tornoimens* de l'original francès per *born*: «per los prats de Gamelot sia adés comansat un *born*, que aprés de nostra mort ne fasen remanbransa», 11.3 (i en els dos passatges següents 11.23 i 11.27 el mateix *born* tradueix el fr. *tornois*). Si, per altra banda, tenim presents les formes amb vocal doble que he assenyalat, *boornar*, *baorn*, *biornar*, catalanes; i les occitanes *biornar*, *baornar*, *beornar*, la demostració resta completa, i fora ja de tot dubte. Majorment si ens fixem que l'autor de *Jaufré* usava les formes *biord*: i *biorn*: com a variants alternatives del mot: «puix mandon li cavallier / als escuders, qu'ensellar / fasson, qu'el volon *biordar*; / e-ls escuders tot mantenent, / an amenat desliurament / los cavals e son tuit pojatz, / e can lo *biorn* fu mesclatz, / viratz istar domnas a estras / --- per las fenestras --- / e cant agron pro *biordat*, / lo manjar fu apparellat» (vv. 9756, 9760, 9767).

DERIV.: *Born* 'torneig, acte de bornar en torneig': ja S. XIV, des de la dita *Questa* i ja en Muntaner: «com foren en la ciutat, nul hom no poria escriure los jochs e els alegres, taules redones, juntes de reyldó, de cavallers salvatges, *borns*, anar ab armes ---», cap. 23. Ja hem explicat el sentit nàutic i figurat que té en Ausiàs Marc (cal dubtar molt que allí sigui «direcció, objectiu» en el CXXVIII, 84, com s'india en el citat glossari: almenys en el fons ha de ser el mateix, i en tot cas és errònia la traducció 'fita' que se li dóna allí per al XXXVIII, 40). En les localitats modernes *Born* és el nom d'un paratge urbà on s'ha

via bornat: un passeig a Barcelona, una plaça a la Ciutat de Mallorca, *Carrer des Bórn* en una barriada del Sud, a Llubí.⁹

Crec que el mot té alguna altra accepció a les Balears: de la idea de 'torneig', *moure born* 'moure brega' en P. d'A. Penya: «allors, fins aquí ha anat bé; / no moguem ara més *born*: / que se'n vaja i que no torn» (*Id'Or* I, 68);¹⁰ de l'ús nàutic observat en Ausiàs, el ciutadellenc *born* 'notícia que es propaga ràpidament' (Moll, *Misc. Alcover*) i semblantment a Mallorca segons *DAG*. Dubto molt que encerti l'anàlisi que per a diversos usos de *born* dóna Moll, *AORB* I, 212; en tot cas *born* 'medusa' és mera alteració local de *BORM* (veg.), i resto escèptic sobre la popularitat i espontaneïtat que tingui enlloc el sentit de 'fita, límit' (que Moll creu real per a la «província de Castelló»), encara que ja sé que alguns escriptors l'han usat, com a gallicisme (paït en alguns ambients), però en català no sembla haver-hi hagut mai representants populars del gal **BOTINA*, ètimon d'aquest mot francès, i que per cap via fonètica podria haver donat *born* (ni tan sols **borna*) en català. *Bornada*. *Bornador* (Llull, veg. supra; Muntaner, P. el Cerimoniós).

Bornejar 'donar voltes': «la Cinta navega per altres indrets, *bornejant* lleugera, voladora, que no es diria sinó que l'onada musical se l'emporta» (Joaquim Ruyra, *Pinya de Rosa* I, 129), «aquell dimoni de mula, cansada del camí, encara *borneja*: la primera jornada semblava una cabra... la vam haver d'acuar i desacuar no sé quantes de vegades ---» en Joan Segura (Sta. Col. Q.), *A Estones Perdudes* (c. 1870-80), p. 26. El verb *bornar* en el sentit de 'abordar', parlant dels gossos, s'usa a l'Ebre: «--- al gos que rastreja --- quan veu les perdius, s'atura --- aleshores el caçador, també molt tibet, es planta, engalta, i diu entre dents: *borna!* El gos salta. Les perdius surten», A. Bladé i Desumvila, *Benissanet*, p. 178 (i p. 147 de la segona versió de l'obra). Ara bé això es diu *abornar* en les comarques del Migjorn amb aquest mateix sentit i d'altres de semblants.¹¹ D'ací es dedueix que *bordar* i *abordar* 'aquissar', 'lladrar',¹² que hom sol mirar insatisfactòriament com a variants de *abordar* (una nau), mot comú al català amb les llengües estrangeres,¹³ d'origen foraster en català, en realitat són també descendents figurats de **BIHURDAN* 'bornar', que hauria conservat en aquest cas, en part, la *-D-* etimològica. Per a *bornerat*, veg. supra.

Embornada 'batzegada, embranzida, vigorosa': «es posà en marxa, caminant a *embornades* sobre el pont balandrejadador de la nau, emportant-se-me'n a coll, a través del xàfec», «es dufins --- se tiren a ses xarxes per menjar-s'hi sa sardina, i, *embornada* per aquí, estrebada per allà, hi obren uns esvorancs ---», «morrejaven atrevidament l'esquer, precipitant-s'hi a fortes *embornades*», JRuyra (*Pinya de Rosa* II, 112, 43, 125).

¹ *RFgn.* XXIII, 714, lín. 47, text que alhora dóna una bona explicació semàntica de l'etim. de *BOR-DÓ* (a tenir en compte més del que hem fet allí).—

² Donades aquestes ampliacions semàntiques i les